

ՓԱՅԼԱԿ

Քաղաքական, հասարակական ու գրական լրագիր

ԼՈՅՍ Է ՏԵՍՆՈՒՄ ԿԻՐԱԿԻ ԵՒ ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ՕՐԵՐԸ

ԲԱՑԻԱԾ Է ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

„ՓԱՅԼԱԿ“

Քաղաքական, հասարակական ու գրական լրագիր լոյս է տեսնում առ այժմ շաբաթական երկու անգամ

Բաժանորդագիրն է. տարեկան 3 ռ. կէս տարւանը—1 ռ. 50 կ. ամսական —35 կ.

ՄԵՐ ՀԱՍՏԵՆ՝ Մ. ՄԱՐԿԱՆՆԵՐՆ ԸՄԵՆ ՏԵՂ. 5 ԿՈՊ.

Մեր Հասցէն՝ Шуша, редакция газеты „ПАЙЛАКЪ“.

ԱՊՍԹԻԿ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԶԷ ԸՆԴՈՒՆԻՈՒՄ

ՄԻՍՅԵԱԼ ՈՒԺԵՐՈՎ

Վերջին ժամանակներս տեղի ունեցաւ այն, ինչ որ տեղի պէտք է ունենար հէնց պատերազմի սկզբից: Լայնածաւալ Ռուսաստանի մի ծայրի ց մինչև միւսը հասարակական կեանքը մի գործող ցնցում կրեց. հասարակական ուժերն ի մի համախմբեցան, օգնելու և օժանդակելու ժողովրդի բախտի անօրինման գործին: Քաղաքների և արդիւնաբերողների միութիւնները, մտքի և կապիտալի ներկայացուցիչները տոգորւած միմեկին գեղեցիկ նպատակով՝ հրապարակ ելան ամբապնդելու թշնամու դէմ ամիսներ ի վեր կռիւ մղող զօրքի թիկունքը, նիւթապէս և բարոյապէս ուժ և եռանդ տալու նրան: Մոմենտի լըրջութիւնը խթան հանդիսացաւ այդ գրանդեօզ ձեռնարկութեան երեւան դալուն, որն անշուշտ ունենալու է իր ծանրակշիռ և բարեբար ազդեցութիւնը պատերազմի ընթացքի նկատմամբ: Ներկայ պատերազմը իր ռազմի դաշտ հանած ուժերի քանակով, իր նպատակով անօրինակ և աննախընթաց կարող է համարուել: Գերմանական իմպերիալիզմի և ընդհանրապէս միլիտարիզմի ջախջախումը, ազգերի լաւագոյն և ազատ կեանքի վստահեցնակարը, ճնշւած մանր ազգութիւնների ազատագրումը այնպիսի վեհ ու վսեմ նպատակներ են, որոնց համար արժէ զոհաբերել մեծագոյնը ունեցածի, արժէ համախմբել ստեղծագործ ամենամեծ ուժերը: Պատերազմը տարւում է յանուն ժողովրդների ազատութեան, ուրեմն և պիտի տարւի ժողովրդների միահամուռ ուժերի միջոցով—անա այն լոգունքը, որին մօտեցնում է մեզ ինքը կեանքը, մոմենտի պահանջը:

Անշուշտ արդիւնաբերողների և քաղաքների միութիւնների ներկայացուցիչների համագումարը և գործունէութիւնը չի նշանակում ամբողջ ժողովրդի գործունէութիւն. այդ ուժերի երևան գալը չի սղատում երկրի բոլոր ստեղծագործող գործի ընդունակ և գործունէութեան ծարաւով բռնած ուժերը. սակայն այդ երևոյթը բարեգուշակ նշան է, որ ժողովրդի բախտի դարբնելու խնդիրը վերապահւելու է հէնց իրեն ժողովրդին, որ առհասարակ ազգութեան վերաբերեալ հարցերում ամենամեծ դերը յատկացւելու է հանուր ազգի ընտրեալներին: Դեռ կան խաւեր մեր լայնածաւալ հայրենիքում, որոնց գործակցութիւնն ու աշխատութիւնը ներկայ համաժողովրդական պատերազմի շրջանում անխուսափելի և անհրաժեշտ է թէ իրաւական և թէ բարոյական տեսակէտից: Այդ համագործակցութիւնը ուժ և զօրութիւն է ներշնչելու կուռզ զօրքին, ժողովրդի կրծքից բոխած ամեն մի քաջալերական խօսք համապատասխան արձագանք է գտնելու նոյն այդ ժողովրդի ծոցից ելած, ռազմի դաշտում արիւն թափող կարիճների սրտում: Համագործակցութիւնը, միացեալ ուժերով գործելը մեծ գրաւականն է ապագայ յաղթանակի, ամենախոշոր երաշխիքը տեւտնների բռնակալութեան ջախջախման և ազգերի համերաշխ ու ազատ զարգացման:

ԲԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԴԵՐԸ ՆԵՐԿԱՅ ԿՈՒՈՒՄ

Բազմակողմանի է բանւորութեան դերը ներկայ կուռզ. խոշոր են այն հետեանքները, որ ունի և պէտք է ունենայ համաշխարհային կռիւը բանւոր դասակարգի իդէալների վրայ: Ա-

Տարեկան գինը — 3 ռուբլի 1/2 տարւանը — 1 ռ. 50 կ., 1 ամս. — 35 կ.

ԱՌԱՆՁԻՆ ՀԱՄԱՐՆ ԸՄԵՆ ՏԵՂ. 5 ԿՈՊ.

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին՝ առաջին երեսի վրայ—20 կոպ., վերջին „ „ —10 „

Հասցէն՝ Шуша, Редакция газеты „Пайлакъ“. Ганджунцев. ул. домъ Костанцова. Schoucha, redaction du journal „Phailak“.

ւելի յարմար հանգամանքներ են հարկաւոր, որպէսզի կարելի լինի լուսարանել այդ հարցերը, սակայն կը ցանկանայինք կարեցածին հափ մատնանշել այն մեծ ծառայութիւնը, որ մեր բանւորութիւնը ցոյց է տալիս հայրենիքին օրհասական կուռզ:

Երբ տունը բռնկում է կրակից, նրա բնակիչների մէջ, առանց խորութեան մեծի ու փոքրի, առաջանում է մի ցանկութիւն՝ համայն ուժերով ազատել տունը հրդեհից: Երբ թշնամու շարքերը կանգնած են հայրենիքի շէմքին և ապառնում են նրա գոյութեան ու պատին, իւրաքանչիւր քաղաքացու պարտքն է զոհ բերել իր բոլոր ուժերը դէն շարժելու յանդուգն թշնամուն:

Զկայ աւելի սխիւթ թշնամի բանւորութեան համար, քան միլիտարիզմը, որ իրեն նշանաբան է քննել Գերմանիան, որով նա ուզում ողողել ամբողջ աշխարհը: Միլիտարիզմը պոռութիւն ունի բոլոր երկրներում, բայց այն ահուկի չափերը, որ նա ընդունել է եւրոպայում, պիտի վերադրել միմիայն Գերմանիային: Վերջինս օրէնք է դարձրել՝ վճել բոլոր քաղաքական հարցերը թշնամութեամբ ու մտօռով, ճարակ դարձնելով նորան ժողովրդի բոլոր հիւթերը:

Սարսափելի է նոյն իսկ երևակայել այն հետեանքները, որ կը բերի գերմանական միլիտարիզմը իւրաքանչիւր յաղթւած ժողովրդին և ամենից առաջ նորա բանւոր դասակարգին:

Գիտակցելով այդ ամենը գաշնակիցների բանւորները առանց բռնի անգամ տատանւելու իրենց բոլոր ուժերը հայրենիքի տրամադրութեան տակ դրին իսկ հայրենիքը մեծ կարիք է զգում նրանց օգնութեան: Եւ իրաւ, ինչով են կուռզ ժողովուրդները ներկայումս, ինչի վրայ է յենում Գերմանիան, ցոյց տալով հրէշային զօրութիւն. անշուշտ, արդիւնաբերութեան և տեխնիկայի վրայ:

Իսկ արդիւնաբերութեան ու տեխնիկայի ծուծը կազմում են բանւորները: Այն առհասարակ թիւերը և ուժերը բանւորական աշխատանքի արդիւնք են: Պարզ է, որ բանւորները ներկայ կուռզ մի ուժիկ և անփոխարինելի գործն են հանդիսանում: Այդ է նշանակում անդիլական միլիտար Լոյդ Ջորջի դիմումն անգլիական բանւորութեան, այդ է նշանակում նաև Մոսկվայի գեներալ Նախանգապետ իշխան Իւսուպովի կողմ ուղղած Մոսկվայի բանւորութեան նիւթ այժմ: Ֆրանսիայում ծիրերը ու երեխաները, նոյն իսկ կանայք, մտնում են գործարաններ աշխատելու հայրենիքի վերականգնման համար, եթէ նոյն Ֆրանսիան արդէն դարձել է մի հսկայական գործարան, դա ցոյց է տալիս բանւորութեան մեծ դերը ներկայ կուռզում: Ռուսաստանն ևս պատրաստութիւններ է տեսնում դառնալու մի վիթխարի դործարան պատերազմի պէտքերը հագալու համար: Ժողովրդի բոլոր խաւերը խմբւում են այդ գործարանի շուրջը, տոգորւած մի մտքով, միանալ ու յաղ-

թել թշնամուն: Անա այդ միութեան, այդ օրգանիզմի առաջի շարքերում են ընթանում բանւորները: Ուղարկելով տասնեակ հազարներ իւր շարքերից կռիւ դաշտը, հարկը հազարներ օր ու գիշեր աշխատելու կուռզ բանակի թիկունքում, ամբացնելու այդ թիկունքը և յաղթութիւնը կազմակերպելու:

Եւ երբ գերմանական միլիտարիզմը կը ջախջախուի և կը վերականգնուի եւրոպայի անդորրութիւնը, այն ժամանակ ուսու բանւորները ամենայն իրաւամբ կուենան մեծ բաժին խաղաղութեան բարիքներից:

ԼՈՅՐ ԶՕՐՁԻ ՃԱՌԸ

Լծողոնում, համայնքների պատաստւած Լոյդ Ջորջը հետեալ ճառն է ասել: Ճիշդամթիւքների յաւելման առթիւ, ռազմական միջոցների քաշութիւնը, համեմատած պահանջի չափի հետ, նոյնքան քաջ յայտնի էր մեր թշնամուն, որքան և մեզ. պատերազմի տեսականութիւնը, մարդկային զոհերը, վերջնական յաղթանակը կամ ջարդը, այդ բոլորը կախուցն ունեն ռազմամթիւքների հարկաւոր հափով արտադրուց: Դաշնակիցները յարձակողական դիրք են բռնել այն ամեն դէպքերում, երբ նրանց ռազմական միջոցների պաշարը գերակշռող է եղել: Դաշնակիցները ուժեղ են թշնամուց կուռզ ուժերի քանակով, իսկ որակով ոչ միայն հաւաւար, այլ և գերակշռող կը լինէին, եթէ կարողանային պերազանցել եւրոպական կենդրոնական պետութիւնների ռազմամթիւքի մշակման խնդրում:

Այնուհետեւ Լոյդ Ջորջը յիշատակելով իւր այցելութիւնը Ֆրանսիա և խորհրդակցութիւնը Ֆրանսիական նախարարների հետ՝ շնորհում է, որ իր վրայ մեծ տպաւորութիւն է թողել այն բոլորը, ինչ որ Ֆրանսիան արել է և դեռ կարող է անել արդիւնաբերութեան կազմակերպման խնդրում: «Եթէ, ասում է նա, յետագայ ամիսների ընթացքում մենք կարող լինենք այն քանակութեամբ ռազմամթիւք արտադրել որքան Ֆրանսիական գործարանները, դաշնակիցները ոչ միայն կը հաւասարւեն թշնամու հետ, այլ և մեծ առաւելութիւն կուենան նրանից հենց այն բանում, ինչ որ հարկաւոր է ամենից առաջ յաղթութեան համար: Գերմանացիներն սկզբից նախատեսել էին պատերազմի երկարատեւ լինելը, ուստի ռազմամթիւք պատրաստելու հոգն նիւթերի և մեքենաների մեծ պաշար էին կազմակերպել: Մենք էլ, որպէսզի ապահոված լինենք մեր յաղթութիւնը, պէտք է կազմակերպենք մեր երկրի և պետութեան բոլոր արդիւնաբերական ուժերը: Երբ այդ գործը կատարած կը լինենք, այդ դէպքում ռազմամթիւքի արդիւնաբերութիւնը Ֆրանսիայում և Անգլիայում կարող կը լինի յաղթանակարի տեսանական բոլոր ուժերը: Լոյդ Ջորջը հաւատացած է, որ կարելի է յոյս դնել արդիւնաբերողների

հայրենասիրական միասնամուտ գործակցութեան վրայ: Այնուհետև ճառարարական մասնաճյուղում է տեղափոխվել համալսարանական անհրաժեշտութիւնը: Այդպիսի բանաւորների, հարկաւոր թույլ, գործի դնելը մի քանի շաբաթվայ ընթացքում կը կրկնապատկէր պոլիտեխնիկական թիւը, որոնք անհրաժեշտ են զօրքի պաշտպանութեան համար և այն նպատակով, որ զօրքը կարողանայ մնալ իր գիրքերում, երբ թշնամին իր ուժերը արեւելեան ճակատից կը կենդրոնացնէր արևմտեան ճակատում: Մի քանի արհեստանոցների արդիւնաբերութիւնը կարելի կը լինէր կրկնապատկել, եթէ տեղ-իւրիոնների սահմանափակող միջոցներն առժամանակ փոփոխութեան ենթարկէին, եթէ չլինէին գործադուլ-լուստերներ: Թաղամայրերների գործարարներում աշխատող բանւորները արդէն համաձայնել են գործարանատէրերի հետ ունեցած իրենց բոլոր վեճերը յանձնել միջնորդ դատարանի: Բացի դրանից բանւորական միութիւններից մի գունդ է կազմում, որը պատրաստ կը լինի տալ կատաւալութեան ցանկացած տեղը ուղիւստութիւնը արդիւնաբերութեան նպատակով: Այդ արհեստանոցներում բանւորներից և տէրերից կը կազմուի միջնորդ դատարան, որը կը հսկի կարգ ու կանոնի վրայ:

Լոյզ Զօրջը նորից անցնում է Գերմանիային, որը նրա կարծելով տարիներ շարունակ հետամուտ էր ռազմական անհրաժեշտ նիւթերի ամբարան և քանի զեռ պատրաստ չէր, բարեկամական յարաբերութեան մէջ էր բոլոր պետութիւնների հետ: Բուլկանեան կրիզիսի ժամանակ ոչ ոք Գերմանիայից աւելի համեստ և անկեղծ լինել չէր կարող: Նա բարեհաճ կերպով ժպտում էր Փրանսիային, Ռուսաստանին, վերաբերւում էր որպէս բարեկամի, իսկ Անգլիայի հետ ձեռք-ձեռքի տեւած ըզրօսում էր եւրոպայի բոլոր զինուորամասերին: Կանցլիարիաներում Մինը կարծում էր, թէ իրօք ընդհանուր խաղաղութեան ժամանակաշրջանն է թաղաւորում, բայց հէնց այդ իսկ մոմենտում Գերմանիան պատրաստում և ամբարանում էր ռազմամթերքի անաղին պաշար, որպէսզի իր հարեաններին յանկարծակիի բերի, ներքինքն քնած ժամանակ մահացու հարուած հասցնի նոցա: Եթէ նման խաբեքայութիւնները յաջողութիւն ունենան միջազգային շրջանում, ապա ուրեմն հիմնադրական պէտք է լինին միջազգային հաւատարմութեան բոլոր հիմքերը: Յանուն ընդհանուր խաղաղութեան անհրաժեշտ է, որ այդ խաբեքայութիւնը յաջողութիւն չգտնի և մեր պարտականութիւնն է այնպէս անել, որ Գերմանիայի մտադրութիւնները անյաջողութեան հանդիպեն:

ՄՏՔԵՐ ԵՒ ԽՈՂԵՐ

«Ճանաչիր ինքդ քեզ»

Սոկրատես

Միանգամայն կասկածից զուրկ է, որ մարդկութեան պատմութեան մէջ բոլոր մեծամեծ գործերն ու արգասիքները պահանջել են մարդկային մտքի արտակարգ լարումն ու անխնայ վաստակ, այսինքն արդիւնաւոր վաստակները գիտութեան և գեղարվեստի բոլոր ճիւղերում առաջանում են երկարատև և անդուլ աշխատանքներից:

Ուսումնասիրելով գիտութեան և գեղարվեստի մէջ մեծ մարդկանց կեանքը, իսկոյն և եթ աչքի է զարնում այն հանգամանքը, որ վերոյիշեալ մարդկանց միտքն ու ուշադրութիւնը ամբողջովին կենդրոնացած է եղել այն գաղափարի ու գործի վրայ, դէպի

որը, որ զխաւսըն է, տածել են ներքին գերմարդկային սէր ու հետաքրքրութիւն: Նրանց գործը հրեան է հանում այդ մարդկանց մէջ գոյութիւն ունեցող առաքինի և պիտանի յատկութիւնները—մտաւոր ուժակն լարածութիւն, եռանդի անսպառ աղբիւր, համբերութիւն, բնաւորութեան տոկոս-նութիւն, կամքի ոյժ և միակ ու ուժեղ ձգտումն ու արտակարգ սէր դէպի ընդհանուր աշխարհը, որով տարւած են եղել նրանց միտքն ու հոգին:

Նրանք գործել են համայն մարդկութեան համար: Նոքա օժտւած են եղել սիրով և խիստ ցանկութեամբ օգնել մարդկութեանը և հնարաւոր եղածին չափ ամօքել նրա տանջանքները: Ներքինքն ապրել են աշխարհում և աշխարհի համար: Մեծ մարդկանց գործերը թէև նպատակում են գիտութեանց ճախացմանը և մարդկային մտքի յառաջադիմութեանը, բայց այնուամենայնիւ մարդս «իր էութեամբ» դարձնալ մնում է անփոփոխ: Արանով տանել է, որ մեզ հետաքրքրողը զխաւսորապէս մարդու էութիւնն է, թէ ի՞նչ է նա կարողացել արտայայտել ցայժմ, չնայած որ մարդու միտքը անընդհատ կատարելագործւել է: աւելի պարզ տեսնւմ հարցը գիտութիւնների բազմաւարտ և ճոխանալու մէջ չէ, այլ թէ ի՞նչ աստիճանի է պարզ մեզ համար մարդու էութիւնը, որովհետեւ բոլոր դարերում և ժամանակաշրջաններում ծնունդ առած քաղաքակրթութիւնների և գիտութիւնների նպատակն է եղել պարզել մարդ արարածի էութիւնը բացահայտել, որով և կարելի կը լինէր լուսարանել տիեզերքի բոլոր երևոյթներն ու իրերը:

Բոլոր գիտութիւնները, ծոռայելով մարդկային մտքի զարգացմանը, ոչինչ չեն աւելացնում նրա էութեան վրայ, այլ աստիճանաբար նպաստում են նրա արտայայտելուն: Այդ է ցոյց տալիս և ժամանակից գիտութիւնների ձգտումը, որոնք ծառայում են մի համայնապարփակ մտքի ընդհանրացման: Մարդու էութեան և ինքնաճանաչութեան պրօբլեմը մնում է մինչև օրս էլ, որպէս ձգտման ամենավերջին նպատակ:

Այսու շնորհիւ ենք այն, որ ներկայ տարեկանապից օրերում կարծես թէ մարդկութիւնը կանգնած է ինքնաճանաչութեան վիթխարի պրօբլեմի առջև—բնորոշելու նրա որոշակի տեղը իրերի գրութեան մէջ:

Այսօր պարզ և ակնյայտնի է, որ ուսմատակ են տրւում այն սրբազան գաղափարները, որոնց ծառայել է և ծառայում է պատմութեանը ընթացքը և որոնց նա ճանաչել է, որպէս միակը և սրբազանագոյնը:

Արդի աշխարհաստան պատերազմը անմիջական հետևանք է գիտութեան զարգացման և այսպէս անւանալ «աշխարհային ուսմունքի»:

Այսօր ինքը գիտութիւնը գինւել է գիտութեան դէմ և կործանում ու արմատախիլ է անում իւր գեղեցիկ ըստեղծագործութիւնները:

—Ահա գիտութեան և աշխարհային ուսմունքի պտուղներն ու հետևանքները—այսպէս է առաջադրում մարդկային խիղճը, ուրիշ խօսքով նրա անկախ «ես»ը, նրա բանականութիւնը: Բան

ՄԻ ՀԵՏԱՔՐՔՐԱԿԱՆ ՓԱՍՏԱԹՈՒՂԹ

Դեռահասների դպրոցական-դասարանական և տնային-ազատ ընթերցանութեան հարցը մեր մանկավարժական գրականութեան մէջ գրեթէ չէ շօշափւած, այդ իսկ պատճառով, անգամ տարիների փորձառութիւն ունեցող դասատուների քաջարձակ մեծամասն

նութիւնը պարզ գաղափար չունի՝ գիտակցօրէն կազմակերպւած ընթերցանութեան՝ կրթական-դաստիարակչական հօգի նշանակութեան մասին:

Թէև ամենանիւթը դասատուն անգամ զգում է, որ դպրոցականը դուռ դասերով բաւականալ չէ կարող և հարկադրաբար պիտի պարապի նաև ընթերցանութեամբ, բայց թէ ինչից պիտի սկսւի այդ, ինչ ուղղութեամբ առաջ տարւի և, որ զխաւսըն է, ինչպէս առաջ տարւի,—սորա արդէն հարցն է, որ ծագում են ոչ իւրաքանչիւր դաստիարակի գլխում... Վերջիններս երկար յղեցութիւն չեն պատճառում իրենց մտքին: Այլ բնում են խնդրի դուռ ձևական կողմը: Բաւական է, որ ձեռքի տակ լինի գրքերի և գրքոյնների որոշ թիւ և ահա ցանկացողի ձեռքն է արւում շարքով, առանց որևէ ընտրութեան:

Ինքնին պարզ է, որ այսպիսի ընթերցանութիւնից դպրոցականը փոխանակ օգուտիւ, փաստում է: Կորցնելով անաղին ժամանակ, յաճախ շատ անմատչելի նիւթերի վրայ, դեռահաս ընթերցողը, օձիքը ազատելու համար, կամ գիրքը դնել է շարքում գղւած, կամ սովորում է կարդալ կրճատումներով, կամ վրայ է վազում գրքի վերջին երեսներին, իրազեկ լինելու հերոսների վիճակին և այսպիսով ամեն ինչ դառնում է... հեքիաթ:

Գուն է մենք ատիթ ենք ունեցել տեսելու այդպիսի ընթերցողներ, որոնք հեքիաթի են վերածել «Նազազողի յիշատակարան» ու «Սենթի», «Յարութիւն» և «Մօնա-Վանան» և համարաւոր ունկնդիրների առաջ նաղ արել... Սա էլ է ընթերցանութիւն ի հարկէ, բայց դրած գլխովայր, որպիսին սակայն ունի ջիւղ կողմնակիցներ՝ ոչ միայն յանձնին հասակաւոր դեռահասները...

Ինչպէս երևում է, Շուշու Մարիամեան-Ղուկասեան դպրոցը ևս նախանձախնդիր է այդպիսի ընթերցողների թիւը բազմացնելու Հայկողեան ցեղի մէջ: Այդ երևում է մեր ձեռքը անցած մի հետաքրքրական ցուցակից, որ թեւադրել է դասարանում V բաժ. դաստիարակչութեան:

Ըստ այդ ցուցակի, յիշեալ բաժնումների աշակերտութիւններն առաջարկւում է կարդալ հետեւեալ երկերը: Բոլորից—«Կայծեր», «Նազազողի յիշատակարան», «Արծի Վասպուրական», «Սենթ» և «Մօնա-Ղոռնանից» —«Շահէն», «Հաջի խղիւր», «Յեցի», «Յունոն», «Բղդէ», «Սօս և Վարդիթեր», «Կուսածաղիկ», Աղայեանից—«Տորք Անգեղ», Փափագեանից—«Պատկերներ թիւրքահայոց կեանքից»: Անուրոնանից—«Սեղծեր», «Սաւաթի մէջ» Վարդանանից(?) —«Ռոստոմ և Չոքրաբ»: Շանթից—«Լեւոն աղջիկը», Մուրացանից—«Պատկերներ բողոքը»: Լէօից—«Թաթարման գիշեր», «Այծարածը»: Շիրանզողէից—«Յաւազարը», «Գործակատարի յիշատակարանը»: Արուսեանից—«Վերջ Հայաստանի»:

Թիւրքալեզուներն աւելիք չտալու և կատարեալ իլլիստրացիայի համար մենք առաջ բերինք ամբողջ ցուցակը, ուր յիշատակւած երկերից հաղիւ չորս հինգը մատչելի կարող են լինել աշակերտութեան՝ մի պայմանով միայն, եթէ նա տարիների ընթացքում ունեցել է դասարանական ընթերցանութեան դասեր և սովոր է գիտակցական ընթերցանութեան:

Ինչ վերաբերում է ամբողջ ցուցակին, ակնյայտ է սխտեմի կատարեալ քաջակայութեանը, ինչ կողմից էլ մօտենալու լինինք ընտրութեանը, ապա ուրեմն և անմատչելի է V բաժնումների աշակերտութեանը, որը հայ կիսբն ու գրականութիւնը ճանաչում է մի-

այն «Լուսաբեր» դասագրքերից: Հայ գիտակից ուսուցչութեան ուշադրութեանը առաջարկելով այս հետաքրքրական փաստաթուղթը, մենք առայժմ մի բան միայն կը ցանկանայինք իմանալ, արդեօք ցուցակը արդիւնք է Մար-Ղուկ. դպրոցի մանկավարժական խորհրդի հաւաքական ջանքերի, թէ՞ Վ. բաժնումների մայրնի լեզւի դասատուի մանկավարժական «փորձառութեան»:

Մկր. Եսայեան

ՇՈՒՇՈՒ ՓՈԽԱԴԱՐՁ ՎԱՐԿԻ ԸՆԿ. ԱՐՏԱԿԱՐԳ ՆԻՍՏԸ

Ներկայ յունիսի 14-ին կայացուցուց փոխադարձ վարկի ընկ. արտակարգ նիստը, որին մասնակցում էին մեծ թուով անդամներ: Զայնքի մեծամասնութեամբ նախագահ ընտրեց պ. Բ. Մինասեղեան, որը յայտնում է հետեւեալը: Ընկերութեան անդամների վերջին ժողովը, ապրիլի 2-ին, ինչպատի ունենալով, որ ընկերութեան կանոնադրութեան 44 և 53 կէտերը խախտւած են բանկի վարչութեան կողմից, առաջարկեց վերջինիս մօտիկ ապագայում մի արտակարգ ժողով գումարել, որպէսզի կարելի լինի դրադէլ յիշեալ կէտերի խախտման քննութեամբ: Համաձայն կանոնադրութեան 44 և 53 կէտերի, մինչև այժմ պէտք էր վարչութեան անդամներից մէկն և ղեկուսատաներից երկուսը հեռանային, իսկ դա չի իրագործւել:

Այդ հարցի վերաբերեալ բանկի խորհուրդը կազմել է ղեկուցում, որը և կարգում է պ. Մինասեղեանը: Զեկուցումը, դրատելով ներկայ վարչութեան գործունէութիւնը, յայտնում է, որ յիշեալ 44 և 53-րդ կէտերի խախտումն տեղի է ունեցել սկսած 1907 թւականից. որ խորհուրդը ինքն ևս խոստովանում է կանոնադրութեան մասնաանշւած կէտերի խախտումն, սակայն նպատակաւորաբար է գտնում վարչութեան մէկ անդամի և երկու ղեկուսատի ընտրութիւնը այժմ չկատարել, այլ յետաձգել մինչև եկող տարւայ ընդհանուր ժողովը, երբ կը լինի ընդհանուր հաշիւաւորութիւն, նախաձեռնող, որ ընկերութեան շահերը չեն տուժում իրերի այդպիսի գրութիւնից:

Պ. Շ. Մկր-Ղարապետեան.—Խորհրդի ղեկուցումը չի համապատասխանում ապրիլի 2-ին կայացրած վճիռն: Նախ՝ պէտք է վերընտրւեն ոչ 2, այլ 3 ղեկուսատ, և ապա՝ անցեալ նիստում ժողովն առաջարկել է խորհրդին ուղղել իր սխալը, և ներկայ նիստում յայտնել թէ ում հերթն է հեռանալու վարչութիւնից և ղեկուսատներից, և ոչ թէ նորից քննել կէտերի խախտման հարցը: Այսօր մենք պէտք է միայն տեսնե՞նք ով պէտք է մնայ, ով հեռանայ:

Պ. Նախագահ պ. Մկր-Ղարապետեանի խօսքերի հիման վրայ կարգում է ապրիլի 2-ի նիստի արձանագրութեան համապատասխան տեղերն և գտնում է, որ իրօք սխալներ կան. օրինակ, այնտեղ արձանագրւած է վերընտրել վարչութեան անդամներից 2-ը՝ 1 տարով, իսկ միւսը 2 տարով:

Գ. Բ. Մկր-Շահապարեանը զրուսում է, որ եթէ ապրիլի 2-ի ժողովի արձանագրութեան մէջ սխալներ և թիւրութիւններ կան՝ նախագահի շնորհիւ է և ոչ խորհրդի:

Գ. Դաւանթարեանը գտնում է, որ խորհրդի ղեկուցման վերջի մասն ընդունելի է, բայց հասկանալի չէ այն մասը, որտեղ խորհուրդը ներդրեց է կարգում վարչութեան հասցէին: Հետաքրքիր է, թէ ինչ նպատակ ունեն այդ գովապանքները:

Ն. Եսթրադիան.—Նկատի առնելով այն խորհուրդները, որ առաջ բերեց անդամների մէջ խորհրդի զեկուցման ընթերցումն, իմ կարծիքներս երեւի այնքան էլ ընդունելի չեն լինելու. սակայն կարծում եմ, որ անցեալ նիստում էլ նկատեալ էր ոչ միայն կանոնադրութեան խախտումները, այլ և վճռած էր իսկոյն և եթ և ոչ թէ 2 ամսից յետոյ արտակարգ նիստ հրաւիրել, երբ անդամները արդէն ստեղծ են դէպի արժարժած հարցերը, երբ նրանք դատում են՝ արժէ արդե՞ք շարժել տեղից մեր պատւելի վարչութեան անդամներին, քանի որ միեւնոյն է՝ այդ բոլորը տեղի է ունենալու մի տարուց յետոյ, ուրեմն կարելի է սպասել—գրանով ստեղծում են մի դրութիւն, ուր և գայիւրը են կուշտ մնում և ոչխարները կենդանի։ Որոհուողը իր զեկուցման մէջ գովաբանում է վարչութեան գործունէութիւնը, սակայն եթէ բանկի շահերը պահանջում են սխալները ուղղել, պէտք է ուղղել։ Որոհուողը չի իրագործել անցեալ նիստի որոշումները, ես բողոքում եմ դրա դէմ։

Գ. Ի. Մելիք-Շահնազարեան առարկելով պ. Եսթրադիանին, յայտարարում է, որ վերջինս ծանօթ չէ ժողով հրաւիրելու տեխնիկայի հետ. տեխնիկան է մեղաւոր, որ արտակարգ ժողովը ուղարկել է։ Որոհուողը գործել է համաձայն այն արձանագրութեան, որը յանձնել է խորհրդին անցեալ ժողովի նախագահը, որին և վերաբերում է առարկած նկատողութիւնները։ Որոհուողը ուրիշ եզրակացութեան չէր կարող գալ. առեւտրական գործերում «տակի միջակութիւնը» օգտակար է, բայց այժմ այդ միջակութիւնն էլ չըկայ։ Եղել է գանգառութիւն, բայց դա այնքան էլ պահարկելի չէ. դա տեղի է ունեցել 1907 թ., երբ դեպուտատներ են եղել ներկայ քննադատողներից մի քանիսը։ Եթէ մենք այժմ ընտրութիւն կատարենք, մենք կը խախտենք 1913 թ. ժողովի վճիռը։ Որոհուողը յայտարարում է, որ յետեւալ տարի այդպիսի խախտումներ չեն լինելու։

Գ. Քալանթարեան.—Պէտք է կանոնադրութեան համաձայն գործել. ես համոզւած եմ, որ վերընտրելու են նոյն մարդիկը, որոնք այժմ կան։

Ա. Մանգասարեան.—Եթէ այդ խախտումներից բանկի շահերին վնաս է հասնում, այն ժամանակ պէտք է վերացնել այդ խախտումներն և ընտրութիւններ կատարել, իսկ եթէ շահերը չեն տուժում, ընտրութիւնների մասին խօսելն անգամ աւելորդ է։

Պ. Նախագահը քեզ արկութեան դրեց խորհրդի զեկուցումը, որ և ընդունեց ձայների սուտար մեծամասնութեամբ։

Նիստը փակւեց ժամի 12-ին կէսօրէալ։

ԶԻՆԻՈՐԱՆԱՐԴԻՆԱԲԵՐՄԱՆ ԿՈՄԻՏԷՆ

Արդիւնաբերութեան և առեւտրի համագումարի խորհրդին կից կազմւած կենտրոնական զինւորա-արդիւնաբերական կոմիտէն զիմել է բոլոր տեղական առեւտրա-արդիւնաբերական կազմակերպութիւններին, խնդրելով անյապաղ կազմակերպել իրենց վայրերում նման կոմիտէներ, վերջերս կայացած համագումարի որոշման համաձայն։ Առաջարկւում է հրաւիրել տեղում գտնուող բոլոր արդիւնաբերական և տեխնիկական ոյժերին։

Տեղական կոմիտէները առաջին հերթին պիտի պարզեն, թէ երկրի պաշտպանութեան համար գործող ճիւղերը արդիւնաբերական կառուցութիւնների արտադրական կարողութեանը կարելի է բարձրացնել և դուրսը մնացած որպիսի ձեռնարկութիւններ կարելի է օգտագործել նոյն

նպատակի համար։

Այնուհետեւ, ստուգելով, թէ իրենց շրջանում պատերազմական որպիսի մթնոլորտ կարելի է պատրաստել, որպիսի տեխնիկական ոյժեր երևան եկան և որպիսի խոշնգոտներ կան գործի յաջող ընթացքի դէմ,—տեղական կոմիտէն անմիջապէս պիտի հաղորդէ այս բոլորը կենտրոնական կոմիտէին, որը իրենց կողմից ձեռք կառնի բոլոր հնարաւոր միջոցները, այդ տեղական ձեռնարկութիւններին հասցնի անհրաժեշտ նիւթ, վառելանիւթ, գործիքներ, աշխատող ձեռքեր հասցնելու համար։

ՄՈՍԿՎԱՅԻ ԿԱՌԱՎԱՐՁԱՊԵՏԻ ԿՈՉԸ ԲԱՆԻՈՐՆԵՐԻՆ

Առանձնապէս դիմում եմ բանորներին Մոսկվայի գործարանների, որոնցից մի քանիսի հետ վերջին ժամանակներս առիթ եմ ունեցել խօսելու և թանգ եմ գնահատել նրանց ուժեղ ոգին ու հայրենասիրական խորունկ ցանկութիւնը՝ անդադրում աշխատելու հարազատ և թանգագին ուսուրանակի համար։ Նոքա հասկացիլ են, որ արտադրական աշխատանքը գործարաններում և ֆարբիկներում նոյնպիսի անհրաժեշտ է Ռուսաստանի յաղթանակի համար, որչափ ախր և զնդակը ռազմի դաշտում։ Եթէ դուք հազուստ և ոտնաման չտաք գործին ու չզինէք բանակը, ապա դուք կը սպառէք նրա ոյժերը և այդպիսով օգնած կը լինիք մեր թշնամիներին։ Որքան էլ ծանր լինեն ձեր աշխատանքները գործարաններում, բայց այնուամենայնիւ թիթե են այն աշխատանքից, որ զիշեր ու ցերիկ կատարում են դիրքերում ձեր հայրերը, որդիները և եղբայրները, հրանօթների անողը որոտի տակ։ Մենք ամենքս—միեւնոյն որորանի եղբայրներ—սպրում ենք մի ձգտումով՝ տալ Ռուսաստանին յաղթանակ, փառք և մեծութիւն, ուստի և մի մոռանաք, որ մեզ հարկաւոր է մեծացնել և ոչ թէ փոքրացնել բանւորական ձեռքերի թիւը, և ոչ թէ ուրախացնել թշնամուն ներքին խռովութիւններով ու պառակտումներով։ Հաւատացէք, որ արդար գործի համար Տէր-Աստուածը կը պարգևէ յաղթանակ ժողովրդական ոյժին։ Մի վհատէք ժամանակաւոր անյաջողութիւնից, նոքա կարող են պատահել, բայց այդ ժամանակ պէտք է չընկճել հոգով, այլ կրկնապատկել ոյժերը աշխատանքի մէջ։ Յիշեցէք, որ մեր թշնամիները լարում են իրենց վերջին ջանքերը։ Ռուսաստանը անվերջ ուժեղ է! Ռուսական բանակը կը կարողանայ կրկնապատկել իր անվիհնրութիւնը և անբաւ քաջութիւնը, որը միշտ էլ եղել է մեր դիւցազն զինւորի բաժինը։ Գինեբալ-աղիւտանաւ իշխան Իւսուպով։

ՍԱՀՄ.—ՌԱՄԿԱՎԱՐՆԵՐԻ ՈՐՈՇՈՒՄԸ

Ռուսաստանի սահմանադրական-առնկավար կուսակցութեան (Կա-դէ) խորհրդակցութիւնը հետեւել որոշումն է կայացրել. ճնշելայ ժամանակ կուսակցութիւնն անհրաժեշտ է համարում բոլոր ֆրակցիաներին պատկանող պատգամաւորներին յուզող հարցի լուծումն զրական մտքով և իշխանութեան ու հասարակութեան լիակատար միութեան ապահովման համար միջոցների անյետաձգելի ձեռնարկումն։ Համաձայնելով ներկայացրած զեկուցագրի հիմնական դրութիւններին հետ, վիճարանութիւններին մասնակցած հեռորները յիշեցնում են, որ ներկայ ժողովըրդական պատերազմում Ռուսաստանը մարտնչում է ժողովրդի աղաւաթեան և հանրամարդկային կուլտուրայի հիմքերի համար, որովհետեւ, եթէ Գերմա-

նիայի յաղթանակը մեր հայրենիքը կը դարձնէր վասալական մի պետութիւն և տանեալ տարինորով կը դնէր Գերմանիայից կախման դրութեան մէջ, ուստի և վճռականօրէն պնդում են, որ մօմենտի առաջին և զլիաւոր նպատակը պիտի լինի—կուել չարանեղ թշնամու դէմ միշտ վերջին ծայր, կազմակերպել ու նպաստել յաղթութեանը, ինչ գնով էլ լինի և վերացնել այն բոլոր խոշնգոտները, որոնք կանգնած են այդ նպատակին հասնելու համար։

ՀԱՅԵՐՆ ՈՒ ՊԵՏԵՐՈՋՄԸ

Վանի նահանգապետը հեռագրով դիմել է քաղաքների միութեան կովկասեան բաժանմունքի իսգոր Ա. Պատիսեանին խնդրելով, ուղարկել նահանգի բժշկական կարիքների համար բժիշկներ և դեղորայք։ Ա. Պատիսեանը յանձնարարել է ըստ. Միքելաձէին կարճ ժամանակաւ ընթացքում զբոսնել բժիշկներ, ֆիզիքներ, ձեռք բերել անհրաժեշտ քանակութեամբ դեղորայք և ուղարկել Վան։

Բիթլիսում հայերն և քիւրդերը, ինչպէս դրում է «KABK. CL» իշխանութիւնն իրենց ձեռքն են պցիլ և որոշել քաղաք ներս չթողնել թիւրք գործերին։ Թիւրքերից հայ ապստամբութեանը սկսիլ են յարել փոքր առ փոքր նաև քիւրդերը, որոնք մի քանի գաւառներում հայերի հետ միասին դիմադրում են թիւրք գործերին։ Բիթլիսը պաշարւած էր թիւրք գործերով և միայն երբ ապստամբ-քիւրդերն ու հայերը յետ նահանջեցին, թիւրքական զօրքանսը մտաւ քաղաքը։

Վանից հաղորդում են «Մշակին»։ «Եղեռնական ատեանի իրաւարանական լուրջ պատրաստակաւութիւնն ունեցող անդամներ Ռուբէն Շատուրեան և Հրանտ Գալիկեան հրաժարել են իրանց պաշտօններից, չը կամենալով արդարապետութիւնը ենթարկել ոստիկանական-վարչական խնամակալութեան և կօնտրօլին, որը յանձնւած է ժամանակաւորապէս տեղական ազգայիններին։ Ցաւալի է, որ մի հեղինակաւոր անձնաւորութիւն, որ ամեն տեսակ առպարէզներում փորձել է իր ոյժերը, փոխտնակ արդարադատութեան անկախութիւնը պաշտպանելու, հակառակ դիրք է բռնում և պատճառ դառնում գիտակից և ձեռնհաս անձնաւորութեանց սապարէզից քաշելու, որոնց փոխարինում են պատահական, անձեռնհաս անձնաւորութիւններ։

Վերջին գէպերի ժամանակ քիւրդերը հրկիպել են Վարազի վանքը և կրակի բոցերին ամբողջովին ճարակ են եղել վանքի նշանաւոր ձեռագիրները, թւով 300 կտոր։

«Հորիզոնին» հաղորդում են, որ Կ. Պոլսում Ակնունին, Պաթակը, Չարդարեանը և Գէորգ Մինասեանը յանձնւած են զինւորական դատի։

«Русское Слово» յաղորդում է. Ալէքսանդրա Լիօվան Տալուայան զրում է Վանից, որ մոտաւորակաւ ազգաբնակչութեան տղամարդիկ թողնում են քաղաքը։ Հաղարարւոր հիւանդ ու հիւժւած կանայք և երեխաներ կարօտ են օգնութեան։ Ալէքսանդրա Լիօվան կոչ է անում օգնելու պատերազմի անմեղ զոհերին։

ԼՐԱՏՈՒ

Մեզ խնդրում են քաղաքային ինքնավարութեան շինարարական յանձնաժողովի ուղարկութիւնը հրաւիրել Մարտիրոսովսկի նրբափողոցի և նրան կից անցքերի վերին ստտիճանի ան-

կարգ դրութեան վրայ։

Այդ նրբափողոցի մի մասը սաւայատակած է, միւսը թողած, որ միշտ ցեխ է դառնում։ Բացի այդ քարած մասը 1 1/2 արշին բարձր է, որտեղից պիշերը անցողը ընկնում է տակը, մանաւանդ որ փողոցը չէ լուսաւորւում։ Նոյն փողոցի վրայ գտնուող Տէր-Մկրտչեանի տան յետի անցքը աւելի վատթար կացութեան մէջ է։ Յուսով ենք, որ քաղաքային վարչութիւնը շուտափոյթ կարգաւորել կը տայ այդ նրբափողոցը, որը շուկայի ամենաքանուկ անցքերից մէկն է։

Վարանդիւնսկի նրբափողոցի տնատէրերը գանգատւում են մեզ, որ նոյն նրբափողոցի և Ջաֆարգարինսկայա փողոցի վերին մասի քնակիչներից ու մանք վատ սովորութիւն են արել բազերում հաւաքած աղբը թափել անձրեւներից պոչացած առակների մէջ, կեղտոտելով փողոցները, քաղաքային ինքնավարութեան սանիտարական յանձնաժողովի առաջ աշպիտով պատասխանատու են դարձնում մի շարք տնատէրերի, որոնք ոչնչով մեղաւոր չեն։ Վարչութեան ուղարկութիւնն ենք հրաւիրում այս հանգամանքի վրայ։

Շուշու զինւորական մասի գլխաւորը դիմել է քաղաքային ինքնավարութեան, առաջարկելով յունիսի 22-ի համար պատրաստել տեղ 1000 նոբակոչ զինւորներին համար։ Այդ տեղիւ քաղաքային վարչութիւնը դիմելով Շուշու թիւմական դպրոցի վարչութեանը, խնդրում է դպրոցական շէնքի ստորին յարկի սենեակները կարճ ժամանակով վարձու առաւ իրեն։

Քաղաքային վարչութիւնը որոշել է տալ քաղ. ճարտարապետ պ. Բաղդատեանին 70 ռ. 70 կ. նորոգելու և ներկելու համար քաղաքային ջրանցքի գլխաւոր ջրամբարի ծածկոցը։

Քաղ. վարչութիւնը որոշել է յունիսի 1-ից գործածութիւնից հանել քաղաքապատկան 80 լապտերներ, անպէտքութեան և թոյլ լոյսի պատճառով, փոխարինելով այլ ձևի լուսաւորութեամբ, մինչև էլէքտրական լուսաւորութեան ցանցի կազմակերպումը։

Քաղաքային վարչութեան անդամ պ. Լ. Վարազեանի զեկուցման հիման վրայ, վարչութիւնը որոշել է այլեւ կապալով չտալ քաղաքային քարահանքներ ու աւազահանքեր, որպիսիք շահագործել մի տարի ժամանակով իբրեւ փորձ։

Տեղական բանւորների ու արհեստաւորների մի խմբի թախանձանքով մի քանի ինտելիգենտներ ջանքեր են գործ դնում մօտիկ ապաղայում բաց անել կիրակնօրեայ դպրոց։

Յունիսի 18-ին նշանակւած է քաղաքային դումայի նիստը։

Գանձակի նահանգական դատարանի նստաշրջանի դատաստանական գործունէութիւնը, որ սկսել էր ամսոյ 8-ին աւարտեց մայիսի 16-ին։

Ինչպէս յայտնի է, անցեալ շաբաթ Շուշի էր ժամանել Կովկասի Փոխարքայի խորհրդի անդամ գ.ա. վ. Ն. Օսէցկին, տեղիս կուսակալական հիմնարկութիւնները վերաքննելու նպատակով. վերջացնելով իւր միսիան, նա ամսոյ 15-ին ճանապարհ ընկաւ Շուշու։

Մեզ հաղորդում են, որ պ. Ս. Դեմուրեանի ծրագրւած համերգի փորձերը յաջողութեամբ առաջ են գնում. ցանկալի էր, որ աւելի ևս շատ թւով օրիորդներ և երիտասարդներ մասնակցէին երգեցիկ խմբին։ Ճանկացողները կարող են ամեն օր դիմել ժամը 10-ից առաւօտեան պ. Դեմուրեանին հայց հոգեւոր զարանցի շէնքում։

ԿՈՂԿԵՍ

— Պետրոգրադի հայոց եկեղեցական խորհուրդը յատկացրել է յագուտ Կ. Հ. Բ. ընկ. գիւղական դպրոցներին 3,000 ռուբլի:

— Թիֆլիսում վախճանված Սմբատ Տէր Առաքելեանը կտակով թողել է իր մէկ տունը, որ գտնվում է Սերգիէվսկայա փողոցի վրա Կ. Հ. Բ. Ընկերութեանը իբրեւ սեփականութիւն: Տունը կարժենայ 120,000 ռուբլուց ոչ պակաս:

Բացի սննդից, Կ. Հ. Բ. Ընկերութեանը հանգուցեալի կտակով բաժին է ընկնում 15,000 ռուբլի: Եւս գումարը, որով հանգուցեալը ապահովագրել էր իր կեանքը:

Նոյն Տեր-Առաքելեանը, ինչպէս յայտնի է, իր կենդանութեան ժամանակ նուիրեց իր շքեղ կալուածքը այգիներով հանդերձ Կ. Հ. Բ. Ընկերութեանը դպրոցի համար, որպիսին արդէն գոյութիւն ունի հանգուցեալի հայրենի վաշիւման վրացախօս հայ գիւղում:

ԳԱԽԱՌԱՎԱՆ ԿԵԱՆՔ

Դոնավարդ դիւզ (Շուշու գ.): 15 յունիսի:

Անտանիւի կացութեան մէջ ենք շրտորհիւ անընդհատ տեղացող անձրևների Տարւայ ամենաանուշ աշխատանքի ժամանակն է, իսկ աշխատանքը կիւղացին թողած գութանը, խոտհարքը և այլ շտապողական աշխատանքները, ձեռքը ծալած՝ նստած է տանը շնորհիւ աննպաստ եղանակի խոտհարքը վերջացած պիտի լինէր, բայց դեռ սկսւած էլ չէ, այնինչ խոտը արդէն փչացել է: Ձեռքից ընկել են նաև արտերը, գլխաւորապէս աշնանացանք, քիչ յոյս է մնացել գարնանացանի վերայ, այն էլ կը փչանայ, եթէ եղանակները այսպէս շարունակեն: Վատ կացութեան մէջ են նաև եղջիւրաւոր անասունները, ամբողջ երեք ամիս է, նրանց «կնդակը չէ ցամաքել»: Սպասելի է, որ եղանակները փոխելուց, տարածել գարաղ հիւանդութիւնը: Այսպէս կամ այնպէս գիւղացիութեան առաջ կանգնած է սովի ուրաւկանը: Ս. Բ.

ՄԵՐ ԹՂԹԵԿԻՑՆԵՐԸ

ԳՐԱԿԱՆ ՇԱՀԱՏԱՍԿՆԵՐ

Բագու, 6-ին յունիսի

Եթէ կայ մի վայր, ուր հայ բեմն ու հայ բնական գրականութիւնը շահագործւում է ամենամանրիւրէն կերպով — դա Բագուն է: Եթէ կայ մի վայր, ուր ծնունդ են առնում շատ ու շատ ինքնակոչ դերասաններ ու տնտրոյս «արտիստներ» — դա Բագուն է: Եւ վերջապէս, եթէ կայ մի վայր, ուր մեր անկախ գրողների երկերի հետ խաղում են այս կամ այն բախտախնդիր մարդիկ, շատ անգամ շուկայ հանելով այդ երկերը — դա ևս Բագուն է: Իսկ եթէ դորա վերայ աւելացնենք և այն, որ ներկայիս համաւրոպական պատերազմը պատրակ դարձնելով որոշ կարգի պարոններ ըստական ջգայնացման ազդեցութեան տակ իրենց գրած — աւելի շուտ թխած՝ անհամ, տափակ ու անբովանդակ պիէսներն են բնւ հանում — այն ժամանակ պատկերը կատարեալ կը ստացւի:

Ընթերցողը կը յիշէ անշուշտ, թէ մի «Մեկիւրի աղջկայ» անհամ փոխադրութիւնը, կամ «Մահ» անուն կրող ապաշխոր մի դրամա որպիսի աղմուկ առաջ բերին մեր պարբերական մամուլի էջերում: Սակայն դա արգելք

չէրաւ շահատակութիւնն իրենց արհեստ դարձրած անձերի գործունէութեանը և նոքա ունեցան աւելի շատ հետեւողներ, որոնք նոր թափով, գործում են այդ ուղղութեամբ:

Ահա մի օրինակ: Մայիսի 31-ին, տեղիս եղբ. Նիկիտինների ցիրկ-թատրոնում մի խումբ հայ դերասաններ ներկայացրին Բաֆֆու «Խենթ» համանուն վէպից «նոր» փոխադրած դրաման, մի շարք աններկի աղաւաղում ներկայ, որ եթէ նոյնիսկ հանգուցեալ Բաֆֆին իր գերեզմանից տեսնէր այդ անշուշտ իւր զայրոյթը բարձրաձայն կը յայտնէր:

Մի ոմն Ռուբէն Աթայեան, որ իր անուն ազգանունը ուղիղ գրել չգիտէ, որը չգիտէ նոյն իսկ, թէ ինչ է վէպն և ինչ է դրամա — այժմ վերածում է խեղաթիւրիով «Խենթ» դրամայի, փոխադրիչ է դառնում, թէ ինչ է փող վաստակիլ...

Եւ այդպիսիների թիւը մեծ է Բագունում:

Ինչ ասել սորան, և կամ ինչ անուն տալ այն դերասանական խմբին, որ խաղաց այդ նոր հոգեկամ «Խենթ» Սակայն, իմ է վերջապէս պաշտպան հանդիսանալու հայ հեղինակների իրաւունքին:

Դան-Սար

Պ Ե Տ Ե Ր Ե Ջ Մ

ՀԵՌԱՅԻՐՆԵՐ

(Պետր. հեռ. գործ.)

Կովկասեան գորաբանակի շտաբից
Յունիսի 21-ին Մովսիսեմ շրջանում տեղի էր ունենում սովորական հրացանաձգութիւնը:

Օլթիի ուղղութեամբ կատարւում էին մեզ համար բարիյաջող ընդհարումներ խուզարկու գորամասերի՝ Թորթում լծից դէպի հիւսիս:

Սարիկամիշի ուղղութեամբ մեր խուզարկուները յետ մղեցին Արաքսի ափերից դէպի հիւսիս ամբողջ ռազմաճակատի վրայ թիւք պահակներին և ոչնչացրին պահակներին Մասլահաթի, Ցասցի ու Արտասի շրջանում:

Մանակներտի շրջանում մեր զորամասը, երկար կռից յետոյ Պամիանու մօտ, ջարդեց թշնամուն, որ բաղկացած էր հետեակ մի գնդից, թնդանթաճիգներից ու երկու քրդական գնդերից: Թիւքքերը փախուստի դիմեցին դէպի արևմուտք:

Վանի շրջանում Զէյվանի մօտ տեղի ունի կռիւ, թշնամու մեծ ուժերի հետ, որ տակաւին չի վերջացել:

Միւս ռազմաճակատներում դրութիւնը անփոփոխ է:

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Պ. Շ. — Ին գրում են. Պալիւրէյը ներկայումս գտնւում է Բաղդադում: Այնտեղ են կենդրոնացած նաև Վանի զօրքերի մնացորդները: Պալիւրէյի և Զէյվեդ-փաշայի (Վանի նախկին հահանգապետի ձեռքի տակ կան ոչ աւելի քան 15 հազար զինուոր, որոնցից 10 հազարը սակեալ են, իսկ մնացեալները՝ քիւրդեր: Մօտաւորապէս յունիսի 2-ին Պալիւրէյը փոքրաթիւ օժանդակ ուժեր է ստացել Պարսիկոտի վիլայէթից (մօտ

1200 — 1500 սակեալ) և որոշել է Զէյվեդ-փաշայի հետ միասին սկսել առաջխաղացումը: Պալիւրէյը շարժեց մեր առաջագահ զօրքերի թիկունքը, որ գտնւում էր Վանայ լճի հարաւ-արեւմտեան անկիւնում, նպատակ ունենալով կտրել նրա ճանապարհը, բայց այդ ծրագիրը վիժեց: Միայն մի բան նրան յաջողեց անել, կոտորած սարքել Տաւրմանում: Միկնոյն ժամանակ Զէյվեդ-փաշայը, որ առաջ էր խաղում Վանայ լճի հիւսիս-արեւմտեան կողմով, Ախլատում կոտորած արաւ: Այնուհետեւ երկուսն էլ յետ նահանջեցին իրենց նախկին դիրքերը:

«Պ. Բ.» — Թիւքքին հեռագրում են Բուխարեստից, որ աւստրիական խոշոր ոյժեր և մեծ քանակութեամբ ռազմամթերք եւ ուղարկւում Բուքովինա: Արագ կերպով պատրաստութիւններ են տեսնում՝ նորոգելու պատերազմական զործողութիւնները:

«Պ. Բ.» — Ին հեռագրում են, որ աւստրո-սերբական սահմանի վրայ դերասանական մեծ ոյժեր են հաւաքում՝ Սերբիա արշաւելու համար:

Կօպէնհագէնից հեռագրում են, որ Իդրիսեան ճակատում կարևոր անցքեր են հաստենանում: Փրանդերայում բելգիացի, չորացնելով ճահիճները, դարգացնում են մի յաջող արշաւանք, ձեռք ձգելով գերմանական խրամատները՝ մէկը միւսի ետևից: Գերմանացիք երկիւղ կրկով՝ որ իրենց ճակատը կարող է ձեղքել, ամենուրեք խոշոր օգնական զօրքեր են հասցնում:

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Նիժ, յունիսի 4-ին

«Փայլակի» № 12-ում կարդացի «Որոտ» ծածկանւան տակ թագնւած պարոնի թղթակցութիւնը: Խնդրում եմ ճշմարտութիւնը վերականգնելու համար տեղ տաք հետեակ երկտողին:

Պարոնը շատ ձիւղ է նկատել, որ իր և իր նման մանկավարժները դպրոցը դարձրել են անձնական հաշիւների ասպարէզ: Իր հաղորդած լուրով նախ ճգնում է հաւատացնել ընթերցողներին, որ դպրոցի ապիկար և անձեռնհաս վարիչների շնորհիւ դպրոցում քառ է ստեղծւել, բայց միկնոյն ժամանակ դպրոցի վարիչներին դուառում է, երբ նոքա 85 աշակերտ ունեցող դասարանը կամեցել են վերածել զուգընթացի և իբրեւ թէ աւագ ուսուցիչը խանգարող է հանդիսացել:

Պարոնը անձնական հաշիւներով տարւած, մոռացել է, որ այդ հարցը խառն ժողովի նիւթ է դարձել, ուր աւագ ուսուցիչն էր որ պաշտպանում էր, այդ

հարցը և պահանջում էր անպատճառ դասարանը վերածել զուգընթացի: Սակայն երբ 50 ր. յաւելման և դպրոցում ձրի սենեակ տալու հարց եղաւ, այդ դասարանի դասատուն, որուր հաղորդողն է, գրկարաց ընդունեց՝ թողնել դասարանը անփոփոխ և այսպիսով լրկ իր շահին զոհ բերեց աշակերտութիւնը: (Ա. խառն ժողովի արձանագրութիւն):

Ինչ վերաբերում է, որ ևս մանկավարժական խաղաղ կեանքի վրդովողն եմ եղել, թող դարձեալ խօսեն 7, 8 և 9-րդ ժողովների արձանագրութիւնները, ուր նրանից իբրեւ ժողովների խանգարիչից պահանջւել էր գրաւոր բացատրութիւն, եթէ ոչ, նա զրկւած էր ժողովներից: սակայն ցայսօր չկարողացաւ իր բացատրութիւնը տալ:

Խնայելով թերթի սուղ էջերը «Որոտի» պատկերը կատարեալ դարձնելու համար բաւական է միայն յիշել, որ նա մի քանի անգամ կատարւած քննութիւններից յետոյ արձակւել է դպրոցից և այդ վճիռը թ. 31 գրութեամբ հաստատւած հոգաբարձութեան ստորագրութեամբ՝ յայտնւած է Նուխուհոգ. կառավարութեանը, որը լիազօրւած էր քննութիւն կատարելու: (Հոգ. ժողովի III նիստի արձանագրութիւն):

Պարոնը խզում է հայ դպրոցների վրայ, զոնէ խզմար իրեն վրայ, որ հայ դպրոցների անունն է վարկաբեկում:

Ա. ուս. Բր. Տէր-Արարամեանց
Յ. Գ. Արձանագրութիւններից քաղւած բոլոր կէտերը ճիշտ են և հարկ եղած դէպքում պատճենները հաստատւած նօտարով կամ հոգ. կառավարութեան վաւերացումով պատրաստ եմ ուղարկելու:

Սոյնը

ԸՆԴԴՈՂԿԵՍԵՆ ԵՐԿԵԹՈՒԴ

(Ժամերը տեղական են)

Մեկնում է ԵՐԼԱՆԻՑ.

դէպի Բագու.

արագնթաց № 6 . . . 6 ժ. երեկ.
փոստատար № 4 . . . 4 ժ. գիշ.

դէպի Թիֆլիս.

արագնթաց № 5 . . . 2 ժ. ցեր.
փոստատար № 3 . . . 3 ժ. գիշ.

հասնում է Թիֆլիս

արագնթաց № 5 7 ժ. 41 ր. երեկ.
փոստատար № 3 12 ժ. 54 ր. երեկ.

Խմբ. հր. Լ. Վարդապետեան

Печатать дозволено военной цензурой

Վաճառված է ԵՐԿՈՒ միլիոն բանկայից աւելի.

ԵՐԿՈՒ ՍՍՍՐՂՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԳԵՂԵՑԿՈՒ.

ԹԻՒՆ ԵՒ ՏԱԼԻՍ ԱՄԵՆ ՏԵՍԱԿ

ԿԱՆԱՅԻ ԵՐԵՄՆԵՐԻՆ

ԿՐԻՄ ԿԱԶԻՄԻ

Մ ԵՏԱՄՈՐՓՈՋ Լ

Արմատապէս հեռացնում է բոլիւները, բշտիկները, մոնները, կնճիռները, այրուածքները և դէմքի այլ դէֆէկտները:

КНИГИ

изд. С. А. Козловскаго для самообучения: Рѣш. и подробн. объясн. 2—10-ю спос. всѣхъ арием., алгеб., геомет., триг. и анал. зав. сборниковъ: 1) Евтемагина; 2) Магинина и Бур.; 3) Гольденберга; 4) Евтушевскаго ч. 4. 1 и 2; 5) Арбузова и К.; 6) Шапошниковъ и Вальцъ; 7) Киселева; 8) Сорокина; 9) Рыбкина; 10) Клоновскаго; 11) Минина; 12) Вулиха; 13) Давидова; 14) Бычкова; 15) Стеблева; 16) Злотчанскаго; 17) Войнова; 18) Горячева и др. Скидка 20% при Вашей перес. Подроб. объясн. съ образц. рѣш. зад. высылаю бесплатно. Выписывать исключ. по адресу: БѢЛАЯ-ЦЕРКОВЬ, Киев. губ., С. А. Козловскому. 5—5